

Judikatura k 7. rodinněprávnímu sympoziu

Nepřijatelnost násilí na dětech

Děti jako sekundární oběť DN (judikáty)

Zákonná úprava na ochranu před domácím násilím (nyní § 400 a násl. z.ř.s) byla přijata proto, aby byla poskytnuta ochrana osobě ohrožené domácím násilím, aby tato se nemusela stěhovat ze společného obydlí (utíkat před násilníkem a schovávat se před ním), ale aby se stěhoval násilník. Aby násilník musel opustit společné obydlí, nesměl se přibližovat k osobě ohrožené. Osobě ohrožené by tak byl poskytnut prostor pro to, aby si vydechla, byla schopna uspořádat své věci tak, jak opravdu chce. Bez tlaku, manipulace, svobodně. Pokud jde o nezletilé dítě, platí právě uvedené i pro ně, smyslem úpravy je zajištění klidu pro dítě. Jde o preventivní institut. Postupem dle § 400 a násl. z.ř.s. je možné docílit toho, že násilná osoba musí opustit společné obydlí¹, tedy dochází k poskytnutí teritoriální ochrany obětem domácího násilí. Pokud je obětí domácího násilí matka a děti, pak tito zůstávají doma, násilná osoba – mnohdy manžel, partner, otec – opouští domácnost. Ve věcech projednávaných dle § 400 a násl. z.ř.s. lze docílit vedle teritoriální i personální ochrany. Osoba násilná se nesmí přiblížit k ohrožené osobě, nesmí ji vyhledávat, ani kontaktovat jakýmkoliv způsobem (zpravidla sms, e-maily, telefonické hovory, komunikace přes sociální sítě). U personální ochrany² stojí soudy před otázkou, kdy návrhu vyhovět a kdy řešení vztahu otce a dětí přenechat k posouzení soudu, který řeší výchovu, výživu, styk.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 16.12.2014, sp. zn. II. ÚS 3512/14

Pokud orgán (soud, resp. státní zastupitelství), rozhodující o důvodnosti (nikoliv o přípustnosti z hlediska dodržení zákonných podmínek řízení) použití jednoho z těchto nástrojů, dospěje na základě zjištěných skutečností k závěru, že v daném případě existuje naléhavá potřeba poskytnout včasnou ochranu dotčenému jednotlivci či jeho blízkým proti škodlivému jednání odpůrce, vůči němuž směřuje návrh na nařízení předběžného opatření, nemůže její poskytnutí odmítnout pouze z důvodu odlišné právní kvalifikace takového jednání a tedy potřeby použít obdobný právní nástroj ochrany, upravený v jiném právním předpisu, aniž by důsledně nevážil, zda takový postup nemůže z časového hlediska nepřipustně oddálit a významně ztížit či dokonce úplně vyloučit možnost dotčeného jednotlivce domáhat se včasné a účinné ochrany proti škodlivému jednání odpůrce.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 12.11.2018, 70 Co 226/2018-54 (jedno dítě primární oběť, druhé dítě sekundární oběť)

Navrhovatelka a), nezletilý navrhovatel b) a nezletilá navrhovatelka c) se domáhali nařízení předběžného opatření, kterým by bylo odpůrci uloženo opustit společné obydlí a zdržet se setkávání s navrhovatelem (tedy tzv. teritoriální i personální ochrana). Návrh odůvodnili tím, že navrhovatelka a) a odpůrce jsou manželé, navrhovatelé b) a c) jsou jejich společné děti, přičemž všichni žijí v rodinné domácnosti. Soužití bylo zpočátku spokojené. Těsně před druhým porodem odpůrce navrhovatelku poprvé uhodil fackou, přičemž důvodem bylo, že nebylo uklizeno dle představ odpůrce. Fyzické útoky na navrhovatelku a) se od té doby opakují a stávají se stále častěji, v poslední době dochází k různým incidentům denně. Odpůrce vyžaduje absolutní plnění jeho příkazů a požadavků, pokud se tak nestane, členy domácnosti označuje za „debily“. V bytě nesnese žádné návštěvy. Odpůrce dále nepřiměřeně fyzicky trestá syna (navrhovatele b), a to za poznámky ze školy či neplnění příkazů odpůrce. K poslednímu incidentu došlo dne 24. 9. 2018, když se navrhovatel b) připravoval do školy. Odpůrce nebyl s touto přípravou spokojen, uchopil syna za

¹ srov. § 405 odst. 1 písm. a), b) z.ř.s.

² odpůrci je dle § 405 odst. 1 písm. c), d) ukládána povinnost zdržet se setkávání s navrhovatelem, nebo zdržet se nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem.

krk, odtáhl jej do ložnice, kde ho hodil na postel, zaklekl na něho a dvakrát ho udeřil rukou do obličeje. Když se navrhovatelka a) snažila situaci uklidnit, odpůrce ji vyhazoval z bytu slovy ať „táhne“. Všichni tři navrhovatelé následně utekli z bytu k sousedovi, navrhovatel b) byl hospitalizován v nemocnici, navrhovatelky a) a c) strávily noc u navrhovatelčiny matky, přičemž odpůrce jim neumožnil vzít si ani základní věci osobní potřeby. Následující den odpůrce kontaktoval navrhovatelku a) prostřednictvím SMS zpráv, v nichž ji obvinil, že mu ukradla děti, nadával jí, že je „děvka“ a „ludra“ a vyhrožoval, že „pokud děti nevrátí, bude to špatné pro všechny“.

Soud prvního stupně návrhu vyhověl.

Proti rozhodnutí se odvolal odpůrce, namítal, že ve vztahu k navrhovatelce c), že existence domácího násilí nebyla prokázána. Připustil, že navrhovatelku a) v minulosti uhořel, avšak jednalo se o extrémní reakci, které předcházela vulgární slova. Připustil, že má odlišný názor na návštěvy jiných osob v domácnosti než navrhovatelka a). Připustil, že navrhovatele b) fyzicky trestal uhozením, kterému vždy předcházely slovní výtky. Incident, k němuž mělo dojít dne 24. 9. 2018 mezi odpůrcem a navrhovatelkou a), popsal částečně odlišně než navrhovatelka a), připustil, že dal navrhovatel b) dvě facky, kdy následně navrhovatelé opustili byt. Poté navrhovatelku a) kontaktoval SMS zprávami, v nichž byl hrubý. Navrhl, aby odvolací soud napadené usnesení zrušil.

Zjednodušeně řečeno, šlo tedy o násilí otce proti synovi (navrhovatel b), vůči dceři (navrhovatelka c) násilí nesměřovalo, k ní se otec choval jako k princezně. Není možné přehlédnout, že i ona s matkou utíkala k sousedům a spala u babičky.

Před rozhodnutím odvolacího soudu se matka s dětmi odstěhovala ze společného obydlí. Opatrovník odvolacímu soudu sdělil, že jedná s matkou o asistovaném styku otce s dětmi (tedy navrhovatel b), a c). Odvolací soud tak řešil otázku ochrany personální, tedy, zda otci zakázat styk s dětmi předběžným opatřením dle § 400 a násl. z.ř.s. Dospěl k následujícímu závěru:

Pro takovou situaci by se na první pohled mohlo jevit jako lepší použití institutu zákazu styku otce s nezletilým v opatrovnickém řízení, avšak tímto nástrojem by nebylo možné docílit toho, aby byl odpůrce vykázán ze společného obydlí a aby mu nebyl umožněn vstup do tohoto obydlí, kdy právě poskytnutím této doby navrhovatelka a) získala časový prostor pro opuštění společného obydlí a zajištění nového bydlení, což by se jí pouhým zákazem styku odpůrce s navrhovatelem b) nepodařilo realizovat. Z chování navrhovatelky a) je evidentní, že žádným způsobem institut předběžného opatření ve věci domácího násilí nezneužila, naopak ihned po zajištění vlastního bydlení byt patřící odpůrci s dětmi opustila, čímž byl naplněn praktický význam institutu ochrany před domácím násilím.

Pokud je navrhovatelka c) svědkyní násilného chování svého otce, je i tzv. nepřímou obětí domácího násilí. Ve vztahu k této navrhovatelce bylo na místě poskytnout teritoriální ochranu, což se stalo, když byl odpůrci zamezen vstup do společného obydlí. Odvolací soud však u navrhovatelky c) nesdílí ten názor, že by jí měla být ochrana i personální, když vůči ní se odpůrce žádného závadného jednání nedopouští, ve vztahu k ní by bylo vhodné, aby byl styk otce s dcerou upraven dohodou, případně soudním rozhodnutím.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20.6.2018, č. j. 70 Co 128/2018-127 (dítě sekundární oběť)

Násilí směřovalo proti manželce za přítomnosti nezl. dcery účastníků (navrhovatelka b), tedy dítě bylo tzv. sekundární oběť

Soud prvního stupně návrhu vyhověl, když bylo osvědčeno, že odpůrce byl vykázán 20.1.2018, následující den bylo zahájeno jeho trestní stíhání, navrhovatelka a) podala návrh na rozvod, bylo rozhodnuto ve věci péče o nezl. navrhovatelku b), rozhodnutí není pravomocné, odpůrce v jednom

případě na navrhovatelku a) najížděl automobilem, házel po ní mobilní telefon, dne 8.1.2018 navrhovatelku a) fyzicky napadl v koupelně, bránila ji nezl. navrhovatelka b).

V době rozhodování odvolacího soudu uplynula doba trvání předběžného opatření, nebyl podán návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření, proto došlo k odmítnutí odvolání podle § 220a o.s.ř.³ (tomuto tématu se budu věnovat v příštím článku). Odvolací soud se musel zabývat tím, zda rozhodnutí soudu prvního stupně nebylo nezákonné a dospěl k závěru, že nebylo. V té souvislosti se zabýval i otázkou, zda bylo v pořádku, že soud prvního stupně vyhověl návrhu i ohledně nezletilé navrhovatelky b). Dospěl k tomuto závěru:

Pokud jde o nezl. navrhovatelku b), pak tato měla být přítomna násilnému jednání ze strany odpůrce vůči své matce dne 8. 1. 2018. Vyhovění návrhu ve vztahu k navrhovatelce b) mohlo být vyhověno proto, že jde o dočasné řešení, bezprostředně navazující na útok ze dne 8. 1. 2018, smyslem předběžného opatření zde bylo uklidnění nezletilé, která útoku měla být přítomna. Pokud jde o odpůrcem předložené sdělení z psychologických konzultací ze dne 27. 2. 2017, pak odvolací soud nemá ambice se vyjadřovat k výchovné kompetentnosti odpůrce, tuto nezpochybňuje, konstatuje však, že pokud byla nezletilá navrhovatelka b) přítomna útoku odpůrce na navrhovatelku a), bylo na místě dočasně rozhodnout o omezení kontaktu odpůrce s navrhovatelkou b). Dále však odvolací soud konstatuje, že předběžné opatření ve věcech domácího násilí není prostředkem pro úpravu poměrů rodičů k dětem, pro úpravu, či omezení styku. Styk rodiče s dítětem je projevem osobních vazeb rodiče a dítěte. Nedostatek styku rodiče s dítětem znamená přetrhání rodinných vazeb mezi nimi, což není v zájmu dítěte. Styk je možné zachovat i v situaci, kdy v rodině dochází k domácímu násilí, například za asistence třetí osoby a podobně.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 10.6.2024, č. j. 70 Co 117/2024-28 (děti sekundární oběti, současně objektem verbálního útoku odpůrce)

Soud prvního stupně nařídil předběžné opatření, kterým odpůrci uložil povinnost zdržet se vstupu do specifikovaného bytu a jeho bezprostředního okolí a zdržet se setkávání s navrhovateli a) až d).

V rozsahu týkajícím se zdržení se styku s nezletilými navrhovateli b) až d) podal odpůrce odvolání s tím, že akceptuje, že se má zdržet vstupu do bytu, ale nesouhlasí, aby mu byl zakázán styk s dětmi. Je rodičem stejně jako navrhovatelka a), která se přitom o děti řádně nestará a dává je na hlídání cizím lidem i přes noc. Oproti navrhovatelce a) se o děti řádně staral. Navrhovatelku a) nikdy nebil pěstmi, dostala od něj naposledy 2 facky otevřenou dlaní a následně se uhodila o stůl. Není pravda, že z něj děti mají strach.

Odvolací soud usnesení soudu v napadeném rozsahu potvrdil. Konstatoval:

Směřuje-li odvolání odpůrce proti nařízení personální ochrany navrhovatelů b) až d), akcentuje odvolací soud, že nezletilé děti je nutno považovat minimálně za nepřímé (sekundární) oběti domácího násilí, kterému jsou jako ohrožené děti vystaveny, a rovněž jim nutno poskytnout právní ochranu [srov. i § 6 písm. g) zákona o sociálně-právní ochraně dětí; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018], včetně právě personální ochrany předběžným opatřením, která je zde v zájmu nezletilých dětí namísto také dle stanoviska jejich opatrovníka.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 10.6.2024, č. j. 70 Co 113/2024-68 (děti sekundární oběti, současně objektem verbálního útoku odpůrce)

Návrhem doručeným soudu dne 24. 4. 2024 se navrhovatelé [matka – navrhovatelka a), nezletilé děti – navrhovatelé b), c)] domáhali nařízení předběžného opatření specifikovaného shora. Uvedli skutečnosti specifikované v odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně. Tedy, že odpůrce navrhovatelce a) sprostě nadává, od listopadu 2023 je i fyzicky násilný, udeřil ji rukou přes hýždě,

---

³ Podle § 220a odst. 1 o.s.ř., odmítne-li odvolací soud odvolání z důvodu, že napadené usnesení o předběžném opatření pozbylo účinků, zaniklo nebo bylo zrušeno podle § 77 odst 2, současně určí, že bylo nezákonné, byl-li by jinak dán důvod pro jeho zrušení.

do zad, do obličeje. Když syn v jednom případě přišel zjistit co se děje [navrhovatel c)], tak mu řekl, aby šel do piče. Odpůrce rovněž ničí vybavení společného obydlí a vynucuje si pohlavní styk. Dne 14. 4. 2024 situace eskalovala, navrhovatelé museli opustit společné obydlí, odpůrce prokopl a poté vysadil dveře do pokoje, v němž se navrhovatelé skrývali.

Soud prvního stupně nařídil předběžné opatření, kterým odpůrci uložil povinnost zdržet se setkávání s navrhovatelkou a), s nezletilou navrhovatelkou b) a s nezletilým navrhovatelem c) a zdržet se jejich nežádoucích sledování a obtěžování, jakož i jejich kontaktování, a to jakýmkoli způsobem (I. výrok), zdržet se vstupu do společného obydlí navrhovatelů a) až c) a odpůrce, jakož i do nebytových prostor domu a jeho bezprostředního okolí, jakož i zdržování se tam (II. výrok). Odpůrci zakázal přibližovat se k navrhovatelce a), nezletilé navrhovatelce b) a nezletilému navrhovateli c) na vzdálenost kratší 100 m (III. výrok).

Proti usnesení se odvolal odpůrce.

Ve vztahu k navrhovatelům b), c) bylo odvolání odmítnuto, dle § 220a odst. 1 o.s.ř. neboť zaniklo, když tito nepodali návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření s tím, že zde se odvolací soud zabýval jen zákonností rozhodnutí. Dospěl k závěru, že rozhodnutí nebylo ve vztahu k nezletilým navrhovatelům nezákonné.

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9.1.2024, č. j. 70 Co 209/2023-41 (násilí vůči matce, děti svědky)

Návrh na nařízení předběžného opatření podalo státní zastupitelství, účastníky řízení byly v pozici osob, vůči nimž násilí směřuje matka dětí a nezletilé děti, odpůrcem byl jejich otec.

Soud prvního stupně uložil odpůrci povinnost zdržet se vstupu do společného obydlí a do jeho bezprostředního okolí do vzdálenosti 100 metrů, zdržet se setkávání a navazování kontaktů s osobami, vůči nimž násilí směřuje, a to jakýmkoli způsobem a přibližovat se k nim na vzdálenost kratší 100 metrů. Stanovil výjimku v podobě možnosti odpůrce stýkat se s nezletilým AG dle rozhodnutí soudu ve věci péče soudu o nezletilé

Proti rozhodnutí podal odvolání odpůrce, namítal, že partnerka a děti si přejí, aby měl přístup do společného obydlí bez omezení, aby se s nimi mohl setkávat a kontaktovat je. Násilí bylo způsobeno požitím návykových látek. Svého činu lituje a dobrovolně se nechává testovat na přítomnost návykových látek v moči. Soud nevzal v úvahu současnou rodinnou situaci, kdy je potřeba přítomnosti odvolatele jako otce dvou nezletilých dětí.

Státní zastupitelství k odvolání uvedlo, že pokud pak jde o přítomnost nezletilých dětí v domácnosti, pak jde o faktor významně zesilující potřebu vydání předběžného opatření a poskytnutí ochrany ohroženým osobám.

Matka dětí (coby osoba, vůči níž násilí směřuje) k odvolání uvedla, že s ním souhlasí, souhlasí s tím, aby se odpůrce vrátil.

V době, kdy rozhodoval odvolací soud doba trvání předběžného opatření již uplynula a za situace, kdy návrh na prodloužení předběžného opatření nebyl podán, nedošlo ani k prodloužení doby trvání předběžného opatření způsobem dle § 410 odst. 2 z.ř.s. Odvolacímu soudu tudíž nezbylo než odvolání odpůrce do předběžného opatření, které již zaniklo, v souladu s § 220a odst. 1 o.s.ř. odmítnout. Odvolací soud se současně v souladu s § 220a odst. 1 o.s.ř. zabýval zákonností napadeného usnesení a na základě § 220a odst. 2 o.s.ř., dospěl k závěru, že rozhodnutí není nezákonné.

Ohledně nezletilých dětí uvedl: Pokud odpůrce tvrdil, že jeho přítomnost je nutná kvůli dětem, pak se mýlí, pokud jsou děti přítomny domácímu násilí, je třeba je považovat za sekundární oběti domácího násilí, a tedy osoby ohrožené.

Závěr:

K případům je třeba přistupovat citlivě, zvážit celou situaci, intenzitu, dlouhodobost násilí, právní dítěte, jeho věk, přístup osoby násilné (sebereflexe, omluva, absolvování programu pro násilné osoby), fázi násilí – bezprostředně se odehrávající násilí, tzv. horká fáze, či určitý odstup. Rovněž zvážit, zda jde o vykázní⁴, které zpravidla následuje po násilném incidentu, či předběžné opatření, které trvá jeden měsíc, nebo prodloužení doby trvání předběžného opatření, které trvá 6 měsíců⁵.

---

⁴ § 44 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁵ srov. § 752 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 413 z.ř.s.